

Онищенко С.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і банківської справи
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ОЦІНЮВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Акцентована увага, що сучасні реалії вимагають удосконалення методичного підходу оцінювання рівня бюджетної безпеки держави та формування напрямів ефективної бюджетної політики з позицій безпечного розвитку. Проаналізовано динаміку та сучасні тенденції індикаторів бюджетної безпеки. Розроблено методичний підхід визначення рівня бюджетної безпеки держави з урахуванням накопичених загроз та процесів фінансової глобалізації.

Ключові слова: бюджетна безпека держави, методичний підхід, індикатори, загрози, фінансова глобалізація.

Акцентируется внимание, что современные реалии требуют совершенствования методического подхода оценки уровня бюджетной безопасности государства и формирования направлений эффективной бюджетной политики с позиций безопасного развития. Проанализирована динамика и современные тенденции индикаторов бюджетной безопасности. Разработан методический подход определения уровня бюджетной безопасности государства с учетом накопленных угроз и процессов финансовой глобализации.

Ключевые слова: бюджетная безопасность государства, методический подход, индикаторы, угрозы, финансовая глобализация.

Вступ та постановка проблеми. В сучасних умовах структурних перетворень та значного впливу глобалізаційних процесів зміна фінансових показників спричиняє різку зміну грошового попиту і пропозиції, і як наслідок здійснює суттєвий вплив на динаміку економічного розвитку держави в цілому. За таких умов набуває особливої актуальності своєчасний аналіз та прогнозування фінансових критеріїв й індикаторів бюджетної безпеки України.

В умовах глобальних та трансформаційних змін однією із найважливіших економічних проблем в Україні, починаючи з років її незалежності, є зростання загроз фінансовій а, саме, бюджетній безпеці України. В першу чергу це зумовлено негативними тенденціями у соціально-економічній сфері, зокрема, розладом системи державних фінансів та фінансів господарюючих суб'єктів, що останніми роками все більш посилюється і проявляється в хронічному дефіциті державного бюджету.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Методичні підходи щодо розрахунку рівня фінансової, бюджетної та інших складових економічної безпеки України обґрунтовані у працях І. Бабець [1], О. Барановський [2], Д. Буркальцева [3], З. Варналія [4], Г. Дарнопих, Я. Жаліло, М. Єрмошенко, В. Корчинського, В. Мартинюка [7], В. Мунтіян, С. Пирожков,

А. Сухоруков [8], Ю. Харазішвілі та ін. Вагомість проблеми підтверджується низкою фундаментальних праць у галузі фінансової безпеки зарубіжних учених, серед яких: Дж. Лучіані, В. Кейбл, С. Роніс, Д. Лосмен. Фундаментальні основи дослідження бюджетної системи та її безпечного розвитку висвітлені в працях вітчизняних науковців О. Кириленко, Л. Лисяк, І. Луніної, С. Лушина, Ц. Огонь, В. Опарін, Н. Савчук, І. Чугунов, А. Чухно, В. Федосов, С. Юрій.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Бюджетна безпека відображає рівень спроможності бюджетної системи забезпечити платоспроможність держави під час збалансування доходів і видатків та ефективно використання бюджетних коштів і виступає своєрідним індикатором й критерієм ефективності бюджетної політики та організації бюджетного процесу. Інтегральний показник бюджетної безпеки держави є дуже важливим і займає вагомому місце серед показників, що визначають її фінансову та економічну безпеку держави. Це призводить до необхідності пошуку нових методичних підходів до визначення реального рівня бюджетної безпеки держави.

Мета статті є розробка методичного підходу та формування системи індикаторів оцінювання бюджетної безпеки з урахуванням структурних змін зовнішнього і внутрішнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Вплив світових фінансових систем на окремо взятую державу переходить на якісно новий рівень. Бюджетна безпека є не лише національною проблемою, а й визначальною детермінантою сучасної глобальної економіки, що формується шляхом поглиблення і взаємодії транснаціоналізації й міжнародної регіональної економічної інтеграції. Враховуючи складність взаємозв'язків і взаємозалежностей бюджетної безпеки у напрямі забезпечення стійкого економічного розвитку, має як внутрішній, так і зовнішній аспекти. Щодо зовнішнього, то це, перш за все, суверенітет країни, незалежність національної бюджетної системи від боргового навантаження та впливу міжнародних фінансово-кредитних організацій і транснаціонального капіталу. Безпека внутрішньої бюджетної сфери України визначається досконалістю фіскальної, правової, організаційної та інституціональної бази, а також політичною стабільністю, рівнем ризиків ринкової кон'юнктури, масштабами тіньової економіки та рівнем корупції в державі.

Бюджетна безпека держави характеризується, невеликою кількістю індикаторів, але з математичної точки зору утворюють множину ознак. У процесі діагностики бюджетної безпеки держави як складного соціально-економічного явища виникає необхідність агрегування всіх ознак множини (показників-індикаторів) в одну інтегральну оцінку, що впливає на загальний інтегральний рівень фінансової та економічної безпеки. Відповідно специфіка оцінювання стану бюджетної безпеки ускладнена формалізацією показників (індикаторів), що зумовлює застосування індикаторного (порогового) підходу.

Результати розрахунку показників бюджетної безпеки України за 2000-2015 рр., відповідно до Методичних рекомендацій Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо розрахунку рівня економічної безпеки [10], наведено у таблиці 1.

Від'ємна динаміка рівня бюджетної безпеки України за останні роки свідчить про вкрай недбалу фінансову політику. Насправді, ситуація у бюджетній безпеці є набагато гіршою, ніж показують розрахунки за офіційними індикаторами. Серед індикаторів бюджетної безпеки не враховані обсяги прихованого відтоку капіталу з України, корупційний податок з усіх видів економічної діяльності та фінансові зловживання з тендерних закупівель, які не публікуються офіційною статистикою.

Узагальнюючи методологічні положення і методичні підходи до оцінки бюджетної безпеки держави, запропонуємо методологію діагностики бюджетної безпеки держави. У зв'язку із цим доцільним є введення додаткових інди-

Таблиця 1

Динаміка індикаторів бюджетної безпеки України у 2000-2015 рр.

№	Найменування індикатора	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, %	0,41	-0,33	0,50	-0,39	-2,96	-1,80	-0,69	-1,36	-1,32	-3,89	-5,94	-1,81	-3,78	-4,45	-4,92	-2,28
2	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, % до ВВП	-3,88	-2,73	-2,56	-0,70	-1,22	-0,50	-0,68	-0,91	-1,67	-2,18	0,22	-0,99	-0,69	-0,45	-1,02	-2,62
3	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	28,87	26,89	27,41	28,17	26,51	30,40	31,57	30,52	31,42	22,96	29,05	30,61	31,56	30,43	29,11	32,94
4	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, %	18,31	16,32	20,07	18,21	17,17	16,24	9,40	5,92	4,23	19,24	17,54	21,86	26,67	33,04	47,27	37,57
	Інтегральний індекс	0,59	0,65	0,65	0,74	0,72	0,71	0,80	0,90	0,85	0,60	0,65	0,67	0,65	0,65	0,68	0,54

Джерело: за розрахунками автора.

каторів бюджетної безпеки, які відображають вплив вищезазначених чинників на стан окремих складових фінансової та економічної безпеки держави у цілому.

Так, обов'язкове удосконалення методології дослідження як однієї з основ пізнавальної діяльності та необхідність побудови безпеко-орієнтованої економіки для забезпечення економічної стабільності, дозволяє обґрунтовано включити до переліку індикатори, що характеризують вплив глобалізаційних процесів, а саме: відповідність України рівню розвитку розвинених країн, рівень корумпованості, податкове навантаження, індекс інфляції, рівень тіньової економіки, частку доходів у ВВП, відтік капіталу за кордон. Водно-

час, для зменшення боргової залежності України пропонуємо враховувати індикатор бюджетного покриття державного боргу. З урахуванням того, що бюджетна безпека передбачає наявність відповідного потенціалу бюджетної системи в державі для забезпечення фінансової стабільності та безпечного функціонування пропонуємо враховувати важливий індикатор, який характеризує розмір державного бюджету – частка доходів державного бюджету відносно ВВП.

Системний аналіз бюджетної безпеки за авторським підходом передбачає групування індикаторів бюджетної безпеки за трьома рівнями, що передбачають рейтингові, компаративні та структурні показники (рис. 1).

Рис. 1. Удосконалення системи індикаторів бюджетної безпеки держави з урахуванням впливу глобальних процесів та структурних змін фінансової системи

Джерело: розроблено автором

Достовірність оцінки рівня бюджетної безпеки держави залежить від кількісних параметрів впливу кожного з індикаторів на інтегральний показник, які залежно від економічної ситуації повинні коригуватися під впливом чинників зовнішнього й внутрішнього середовища та їх характеристичних значень. При обранні періоду для проведення аналізу враховувалася фактична наявність даних про зазначені показники та їх достатність для побудови оптимальної економіко-математичної моделі.

Позначимо ці показники через x_i , $i = \overline{1,18}$, а їх значення в t -тий рік через x_{it} , $i = \overline{1,18}$, $t = \overline{1,T}$. Для побудови інтегральної оцінки бюджетної безпеки ці показники потрібно нормалізувати. Відповідні нормалізовані показники повинні належати до проміжку $[0, 1]$, причому значенню 1 нормалізованого показника відповідає найкраще значення відповідного показника x_i , а значенню 0 – найгірше значення. Позначимо нормалізовані показники, відповідні показникам x_i , $i = \overline{1,18}$, через y_i , $i = \overline{1,18}$, а їх значення в t -тий рік через y_{it} , $i = \overline{1,18}$, $t = \overline{1,T}$.

Відповідно до особливостей показників x_i використовуємо такі методи нормалізації:

1) Якщо показник x_i є стимулятором та відоме його оптимальне значення x_i^{opt} та мінімальне значення x_i^{min} , то нормалізований показник y_i визначається рівністю

$$y_{it} = \begin{cases} 1 & \text{якщо } x_{it} \geq x_i^{opt} \\ \frac{x_{it} - x_i^{min}}{x_i^{opt} - x_i^{min}} & \text{якщо } x_{it} < x_i^{opt} \end{cases} \quad (1)$$

2) Якщо показник x_i є стимулятором та відоме його критичне значення x_i^k та максимальне значення x_i^{max} , то нормалізований показник визначається рівністю

$$y_{it} = \begin{cases} 0 & \text{якщо } x_{it} \leq x_i^k \\ \frac{x_{it} - x_i^k}{x_i^{max} - x_i^k} & \text{якщо } x_{it} > x_i^k \end{cases} \quad (2)$$

3) Якщо показник x_i є дестимулятором та відоме його оптимальне значення x_i^{opt} та максимальне значення x_i^{max} , то нормалізований показник y_i визначається рівністю

$$y_{it} = \begin{cases} 1 & \text{якщо } x_{it} \leq x_i^{opt} \\ \frac{x_i^{max} - x_{it}}{x_i^{max} - x_i^{opt}} & \text{якщо } x_{it} > x_i^{opt} \end{cases} \quad (3)$$

4) Якщо показник x_i є дестимулятором та відоме його критичне значення x_i^k та мінімальне значення x_i^{min} , то нормалізований показник визначається рівністю

$$y_{it} = \begin{cases} 0 & \text{якщо } x_{it} \geq x_i^k \\ \frac{x_i^k - x_{it}}{x_i^k - x_i^{min}} & \text{якщо } x_{it} < x_i^k \end{cases} \quad (4)$$

5) Якщо показник включається до переліку індикаторів складових економічної безпеки, визначених в «Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», то використовуємо правила нормалізації, описані в даних рекомендаціях.

Побудова інтегральних оцінок бюджетної безпеки виконується методом модифікованої першої головної компоненти. Із можливих числових показників, що відображають інтегральну категорію бюджетної безпеки, ми вибираємо такий, за значеннями якого можна найточніше відновити (за допомогою відповідних моделей лінійної регресії) значення всіх включених до інтегральної оцінки початкових показників. Такою властивістю володіє модифікована перша головна компонента / набору нормалізованих початкових показників, яка визначається співвідношенням

$$I = \sum_{i=1}^p w_i y_i \quad (5)$$

де ваговими коефіцієнтами w_i вибираються квадрати компонент власного вектора коваріаційної матриці змінних y_1, y_2, \dots, y_p , відповідного найбільшому власному значенню цієї матриці.

Можливі значення модифікованої 1-ї головної компоненти належать відрізку $[0; 1]$, причому її одиничне та нульове значення відповідають найкращому та найгіршому значенню показника бюджетної безпеки.

Для визначення інтегральної оцінки бюджетної безпеки описана вище множина показників поділяється на 3 підмножини – рейтингові (M_1), компаративні (M_2) та структурні (M_3) показники. Множина рейтингових показників включає показники F1 та H15, множина компаративних – показники F1 та H15, множина структурних – всі інші показники.

Побудова модифікованих перших головних компонент виконується окремо для кожної підмножини M_1, M_2, M_3 .

Нехай $y^{(1)}(M_j), y^{(2)}(M_j), \dots, y^{(p_j)}(M_j)$ – нормалізовані показники, що ввійшли до підмножини M_j . Тоді за відомими значеннями $y_t^{(1)}(M_j), y_t^{(2)}(M_j), \dots, y_t^{(p_j)}(M_j)$ ($t = \overline{1,2,\dots,T}$) цих показників протягом періоду в T років визначається оцінка коваріаційної матриці $A(\tilde{X}(M_j))$ вектора показників

$$\tilde{X}(M_j) = (y^{(1)}(M_j), y^{(2)}(M_j), \dots, y^{(p_j)}(M_j))^{\hat{0}} \quad (6),$$

елементами якої є коефіцієнти коваріації
 $\sigma_{ik} = \text{cov}(y^{(i)}(M_j), y^{(k)}(M_j)) = E((y^{(i)}(M_j) - E(y^{(i)}(M_j)))(y^{(k)}(M_j) - E(y^{(k)}(M_j))))$
 між величинами $y^{(i)}(M_j)$ та $y^{(k)}(M_j)$, $i, k = 1, 2, \dots, p_j$.
 Потім визначаються власні числа цієї матриці, як корені рівняння $\det(A(\tilde{X}(M_j)) - \lambda \cdot I_{p_j}) = 0$, де I_{p_j} - одинична матриця порядку p_j .

Нехай $\lambda_1(M_j)$ є найбільше власне число даної коваріаційної матриці, визначаємо відповідний цьому числу власний вектор

$$I(M_j) = (I_1(M_j), I_2(M_j), \dots, I_{p_j}(M_j))^T \quad (7).$$

Координати цього вектора являють собою розв'язок системи рівнянь

$$(A(\tilde{X}(M_j)) - \lambda_1(M_j) \cdot I_{p_j}) I(M_j) = 0 \quad (8)$$

Модифікована перша головна компонента нормалізованих показників, що ввійшли до підмножини M_j , визначиться рівнянням

$$\tilde{y}^{(j)} = N \cdot \sum_{q=1}^{p_j} I_q^2(M_j) \cdot y^{(q)}, \quad (9)$$

де N – максимальна можлива оцінка даного інтегрального показника. Таким чином вагові коефіцієнти в інтегральній оцінці по даній множині показників пропорційні числам I_q^2 . Ми вибираємо такі значення I_q^2 , щоб мала місце рівність

$$\sum_{q=1}^{p_j} I_q^2(M_j) = 1 \quad (10)$$

Виконаємо вказані дії для множин рейтингових, компаративних та структурних показників.

1) Для множини M_1 рейтингових показників коваріаційна матриця має вигляд

$$\begin{pmatrix} 0,001637 & 0,000202 \\ 0,000202 & 0,000312 \end{pmatrix}$$

Найбільшим її власним значенням є $\lambda = 0,0017$, а відповідним власним вектором є вектор $(-0,9891, -0,1472)$. Вагові коефіцієнти інтегральної оцінки для множини рейтингових показників пропорційні квадратам координат цього вектора. Отже, інтегральна оцінка має вигляд

$$\tilde{y}_1 = 0,978 y_1 + 0,022 y_2 \quad (11)$$

2) Для множини M_2 компаративних показників коваріаційна матриця має вигляд

$$\begin{pmatrix} 0,000158431 & -7,32428E-05 \\ -7,3243E-05 & 0,000123124 \end{pmatrix}$$

Найбільшим її власним значенням є $\lambda = 0,00022$, а відповідним власним вектором є

вектор $(-0,7856, 0,6187)$. Вагові коефіцієнти інтегральної оцінки для множини компаративних показників пропорційні квадратам координат цього вектора. Отже, інтегральна оцінка має вигляд

$$\tilde{y}_2 = 0,6172 y_3 + 0,3828 y_4 \quad (12)$$

3) Для множини M_3 структурних показників коваріаційна матриця має вигляд

$$\begin{pmatrix} 0,050 & 0,005 & 0,022 & 0,055 & 0,025 & -0,005 & 0,004 & -0,009 & -0,011 & -0,012 & 0,012 & 0,020 & 0,015 & 0,007 \\ 0,005 & 0,088 & -0,049 & 0,012 & 0,057 & 0,004 & 0,000 & 0,003 & 0,001 & 0,008 & 0,025 & 0,004 & 0,008 & -0,002 \\ 0,022 & -0,049 & 0,099 & 0,039 & -0,022 & -0,006 & 0,001 & -0,010 & -0,012 & -0,016 & -0,022 & 0,004 & 0,007 & -0,010 \\ 0,055 & 0,012 & 0,039 & 0,146 & 0,051 & -0,004 & 0,009 & -0,017 & -0,017 & -0,015 & 0,029 & 0,032 & 0,013 & 0,000 \\ 0,025 & 0,057 & -0,022 & 0,051 & 0,080 & -0,001 & 0,004 & -0,005 & -0,006 & -0,003 & 0,031 & 0,016 & 0,011 & 0,002 \\ -0,005 & 0,004 & -0,006 & -0,004 & -0,001 & 0,001 & -0,001 & 0,001 & 0,002 & 0,002 & 0,000 & -0,002 & -0,001 & -0,001 \\ 0,004 & 0,000 & 0,001 & 0,009 & 0,004 & -0,001 & 0,001 & -0,001 & -0,001 & -0,001 & 0,003 & 0,003 & 0,001 & 0,001 \\ -0,009 & 0,003 & -0,010 & -0,017 & -0,005 & 0,001 & -0,001 & 0,003 & 0,003 & 0,003 & -0,001 & -0,005 & -0,003 & -0,001 \\ -0,011 & 0,001 & -0,012 & -0,017 & -0,006 & 0,002 & -0,001 & 0,003 & 0,003 & 0,004 & 0,004 & -0,001 & -0,005 & -0,003 & 0,000 \\ -0,012 & 0,008 & -0,016 & -0,015 & -0,003 & 0,002 & -0,001 & 0,003 & 0,004 & 0,006 & 0,000 & -0,006 & -0,003 & -0,001 \\ 0,012 & 0,025 & -0,022 & 0,029 & 0,031 & 0,000 & 0,003 & -0,001 & -0,001 & 0,000 & 0,025 & 0,009 & 0,002 & 0,005 \\ 0,020 & 0,004 & 0,004 & 0,032 & 0,016 & -0,002 & 0,003 & -0,005 & -0,005 & -0,006 & 0,009 & 0,014 & 0,004 & 0,002 \\ 0,015 & 0,008 & 0,007 & 0,013 & 0,011 & -0,001 & 0,001 & -0,003 & -0,003 & -0,003 & 0,002 & 0,004 & 0,008 & 0,002 \\ 0,007 & -0,002 & -0,010 & 0,000 & 0,002 & -0,001 & 0,001 & -0,001 & 0,000 & -0,001 & 0,005 & 0,002 & 0,002 & 0,007 \end{pmatrix}$$

Найбільшим її власним значенням є $\lambda = 0,2379$, а відповідним власним вектором є вектор

$$0,3461 \ 0,2338 \ 0,1071 \ 0,7174 \ 0,4307 \ -0,0239 \ 0,046 \ -0,0832 \ -0,0944 \ -0,0762 \ 0,2065 \ 0,1891 \ 0,1048 \ 0,0166$$

Вагові коефіцієнти інтегральної оцінки для множини структурних показників пропорційні квадратам координат цього вектора. Отже, інтегральна оцінка має вигляд

$$\begin{aligned} \tilde{y}_3 = & 0,1198 y_5 + 0,0547 y_6 + 0,0115 y_7 + 0,5147 y_8 + 0,1855 y_9 + 0,0006 y_{10} + \\ & + 0,0021 y_{11} + 0,0069 y_{12} + 0,0089 y_{13} + 0,0058 y_{14} + 0,0426 y_{15} + 0,0358 y_{16} + \\ & + 0,0110 y_{17} + 0,0003 y_{18} \end{aligned}$$

Інтегральні оцінки бюджетної безпеки по вказаним множинам показників наведено в монографії [5].

Інтегральна оцінка бюджетної безпеки в цілому визначається як зважена сума інтегральних оцінок $\tilde{y}^{(j)}$, тобто має вигляд

$$I = \sum_{j=1}^3 \tilde{w}_j \tilde{y}^{(j)} \quad (13)$$

Питома вага кожної із одержаних інтегральних оцінок $\tilde{y}^{(j)}$ в інтегральній оцінці бюджетної безпеки в цілому, тобто вагові коефіцієнти \tilde{w}_j визначаються часткою поясненої ними дисперсії в дисперсії всіх нормалізованих показників, тобто

$$\tilde{w}_j = \frac{s_{\tilde{y}^{(j)}}^2}{\sum_{k=1}^p s_{y^{(k)}}^2} = \frac{s_{\tilde{y}^{(j)}}^2}{\sum_{k=1}^p \lambda_k} \quad (14)$$

де

$$s_{\tilde{y}^{(j)}}^2 = \frac{1}{T} \sum_{t=1}^T (\tilde{y}_t^{(j)} - \bar{\tilde{y}}^{(j)})^2, \quad \bar{\tilde{y}}^{(j)} = \frac{1}{T} \sum_{t=1}^T \tilde{y}_t^{(j)}; \quad (15)$$

$$s_{y^{(k)}}^2 = \frac{1}{T} \sum_{t=1}^T (y_t^{(k)} - \bar{y}^{(k)})^2, \quad \bar{y}^{(k)} = \frac{1}{T} \sum_{t=1}^T y_t^{(k)}, \quad (16)$$

а λ_k ($k=1,2,\dots,p$) – власні числа коваріаційної матриці нормалізованих показників. Використаємо нормовані значення \tilde{w}_j вагових коефіцієнтів \tilde{w}_j , що обчислюються за формулами

$$\tilde{w}_j = \frac{\tilde{w}_j}{\sum_{l=1}^3 \tilde{w}_l} = \frac{s_{y^{(j)}}^2}{\sum_{l=1}^3 s_{y^{(l)}}^2} \quad (17)$$

Визначені таким способом коефіцієнти мають властивості

$$\sum_{j=1}^3 \tilde{w}_j = 1, \quad \tilde{w}_j \geq 0 \quad (j=1,2,3). \quad (18)$$

Обчислення визначили такі значення вказаних коефіцієнтів: для множини рейтингових

показників $\tilde{w}_1 = 0,01535$, для множини компаративних показників $\tilde{w}_2 = 0,00003249$, для множини структурних показників $\tilde{w}_3 = 0,98465929$.

Застосовуючи такий методичний підхід з використанням згрупованих показників та послідовність розрахунку, визначимо інтегральний показник бюджетної безпеки держави за період 2000–2015 рр, результат розрахунку наведено на рис. 2. При цьому нормувальні значення показників-стимуляторів і показників-дестимуляторів використовуємо для кожного індикатора, а вагові коефіцієнти внеску кожного індикатора у загальний показник бюджетної безпеки розраховуємо для кожного окремо на основі нормалізованих значень індикатора у програмному забезпеченні «Статистика». Розрахунок інтегрального показника бюджетної безпеки за пропонованою методикою дозволить врахувати рівень глобалізованості економіки, особливості структури бюджетної системи та відповідність рівню розвитку розвинених країн.

В процесі розрахунку виявлено суттєву відмінність рівня інтегрального індексу авторської методики від офіційної (рис. 3).

Висновки. За результатами розрахунку, можна дійти висновку, що рівень інтегрального показника бюджетної безпеки України знаходиться в зоні критичного стану і обумовлений об'єктивними сучасними тенденціями національної економіки. Доведено взаємодію бюджетної сфери з фінансовою складовою, грошово-кредитного ринку, борговою, що обумовлюють можливі масштаби загроз і потребують узгодженої бюджетної та монетарної політики, перспективи їх скоординованого впливу на розвиток.

Так безпосередня взаємодія та координація діяльності зазначених вище сфер наглядно прослідковується в процесі складання проекту державного бюджету на кожний наступний рік, що базується на прогнозованих макрпоказниках, серед яких виділяють індекси споживчих та оптових цін, номінальний обмінний курс гривні, структуру та рівень видатків державного бюджету.

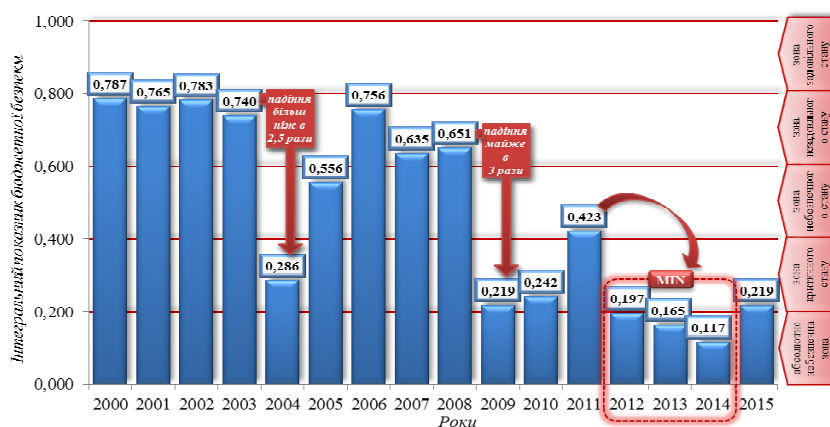

Рис. 2. Динаміка інтегрального показника бюджетної безпеки України протягом 2000-2015 рр., розрахованого за авторською методикою

Джерело: розроблено автором

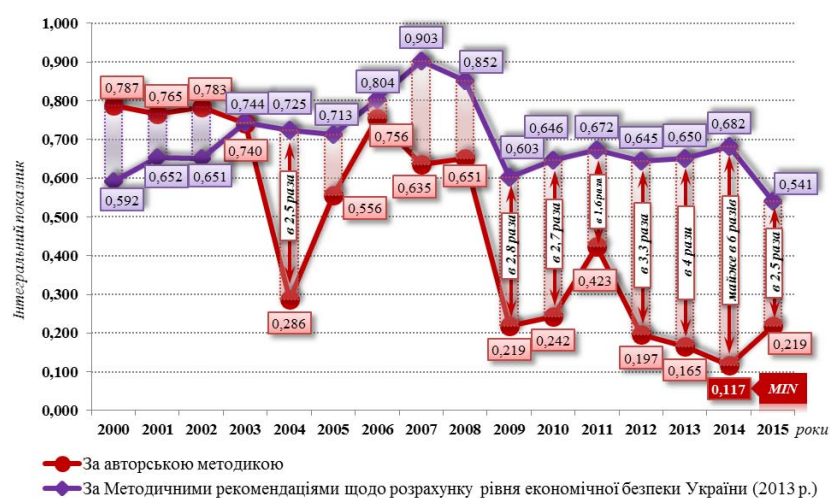

Рис. 3. Співвідношення результатів інтегрального оцінювання рівня бюджетної безпеки України в 2000-2015 рр. за авторською й офіційною методикою

Джерело: розроблено автором

Список використаних джерел:

1. Бабець І.Г. Методичні підходи до оцінювання бюджетної безпеки України / І.Г. Бабець / Науковий вісник НЛТУ України. – Л., 2013. – №23.1.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (Методологія оцінки та механізм забезпечення) : автореф. дис. док. екон. наук : 08.04.01 / О.І. Барановський; Інститут економічного прогнозування НАН України. – К., 2000. – 36 с.
3. Буркальцева Д.Д. Інституціональне забезпечення економічної безпеки України: монографія / Д.Д. Буркальцева. – К. : Знання України, 2012. – 347 с.
4. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення : монографія / З.С. Варналій, Д.Д. Буркальцева, О.С. Саєнко. – К.: Знання України, 2011. – 299 с.
5. Бюджетна безпека України: сутність, загрози та шляхи забезпечення [монографія] / С.В. Онищенко. – К. : Знання України, 2017. – 450 с.
6. Концепція економічної безпеки України / [В.М. Геєць, Б.Є. Кваснюк та ін.]; кер. проекту В.М. Геєць. – К.: Логос, 1999. – 56 с.
7. Мартинюк В.П. Оцінка стану національної економіки на основі інтегрального показника економічної безпеки держави / В.П. Мартинюк // Економіка, менеджмент, підприємництво. – 2013. – № 25 (І). – С. 179-188.
8. Сухоруков А.І. Синергетичний механізм формування системи економічної безпеки держави / А.І. Сухоруков, Д.О. Остапчук // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 1–2 (1). – С. 19–22.
9. Економічна ситуація та прогнози [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>.
10. Онищенко С.В. Загрози економічній безпеці України: сутність, оцінювання та механізм упередження [монографія] / С.В. Онищенко, О.А. Пугач. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 337 с.
11. Щодо вдосконалення методології інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки України. Аналітична записка: Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1358>.
12. Luciani J. The Economic Content of Security [Electronic recourse] / J. Luciani // Journal of Public Policy. – Apr. - Jun., 1988. – Vol. 8. – Working Paper No 2. – P. 151–173. – Accessed mode : <http://jpublicpolicy.com/>.
13. Cable V. What Is International Economic Security? [Electronic recourse] / V. Cable // International Affairs. – 1995. – Vol. 71. – Working Paper No 2. – P. 312–317. – Accessed mode : <http://en.interaffairs.ru/>.

Onyshchenko S.V.

METHODOLOGICAL APPROACH TO THE EVALUATION OF THE COUNTRY'S BUDGET SECURITY

It is emphasized that the modern realities require improving the methodological approach of assessment of budget security of the state and forming an effective budget policy from the standpoint of safety.

The dynamics and current trends of fiscal security indicators are analyzed. Level of integrated indicator of Ukraine's budget security of is in the area of critical state due to objective and current trends of the national economy. Interaction of public sector with fiscal component, money and debt market is proven. It causes possible extent of threats and requires a coordinated budget and monetary policy and prospects of their coordinated effects on development. So direct interaction and coordination of the abovementioned areas is demonstrated clearly in the process of drafting the state budget for each next year based on forecast macroeconomic indicator, including produce indexes of consumer and wholesale prices, nominal exchange rate of hryvna, the structure and level of government expenditure.

The methodical approach to determine the level of budget security of the state on the basis of accumulated threats and processes of financial globalization is developed.

The necessity of improvement the study methodology as one of the basics of cognitive activity and the need to build safety-oriented economy is proven. To ensure economic stability, it is offered to include indicators that describe the impact of globalization, namely compliance of Ukraine with the level of developed countries, the level of corruption, tax burden, inflation index, the level of hidden economy, share of income in GDP, the outflow of capital abroad. At the same time, to reduce indebtedness of Ukraine it is offered to consider indicator of budget settlement the government debt. Given the fact that the budget security provides for an appropriate potential in the state budget system to ensure financial stability and safe functioning it is offered to consider important indicator that describes the size of the state budget - the share of state budget revenues relative to GDP.

Key words: budget security, methodical approach, indicators, threats, financial globalization.